

Helge Volsøe

25. sept. 1908 – 3. marts 1968

Af

FINN SALOMONSEN

Ved museumsdirektør dr. phil. HELGE VOLSØES død er en af vore førende zoologer gået bort, og samtidig en videnskabsmand med stærk tilknytning til ornithologien og til D.O.F.

HELGE VOLSØE, der blev student i 1927 og cand. mag. i 1932, begyndte sin løbebane midt i den voldsomme depressionsperiode med udstrakt arbejdsløshed, som var karakteristisk dengang for hele den vestlige verden. Som så mange andre af sine studiekammerater måtte han derfor i nogle år klare sig med forskellige, nærmest tilfældige småjob, indtil han i 1934 blev ansat som assistent ved laboratoriet for sammenlignende anatomi hos prof. C. M.

STEENBERG. Nogle år efter ansattes han ved zoologisk studiesamling, hvor han blev amanuensis i 1946 og docent i 1958. Samtidig var han også lektor i menneskets anatomi ved universitetet (1941-62) og ved gymnastikhøjskolen (1939-49), var censor forskellige steder og havde også andre hverv. I 1959 udnævntes han imidlertid som afdelingsleder ved Zoologisk Museum og blev året efter museets første direktør. I de senere år var han også knyttet til adskillige tjenestemandforeninger, som varetog akademikeres økonomiske og retslige stilling. Således var han 1956-60 formand for foreningen af videnskabeligt uddannede tjenestemænd ved de højere læreanstal-

ter, ligeledes formand for forbundet af lærere ved de højere læreanstalter, desuden faggrupperepræsentant i foreningen til beskyttelse af videnskabeligt arbejde, formand for magistrernes pensionskasse, o.s.v.

De nævnte hverv viser, at VOLSØE ikke var bange for at kæmpe for andre menneskers ret og prøve at få dem ud af vanskeligheder, et vidnesbyrd om hans menneskelighed og forståelse for andre. Også valget til museumsdirektør må betragtes ud fra samme synspunkt. På forhånd måtte man gå ud fra, at denne stilling ville være så krævende, at den helt eller delvis ville gøre alt videnskabeligt arbejde umuligt, idet der ganske simpelt ikke blev tid dertil. VOLSØE tilhørte indercirklen af zoologer, hvem direktørstillingen måtte tilfalde, og forfatteren til disse linjer husker, hvorledes han i 1960 fra sine fagfællers side udsattes for stærk pression for at ansøge om stillingen, til hvilken han så givet var den bedst egnede. Til slut blev han da overtalt til at tage denne byrde på sine skuldre. Det skal da også her siges, at det i første række skyldes ham, at det nye Zoologisk Museum er blevet en så moderne, rationel og velegnet institution, som det er. Det er mærkeligt at tænke på, at de to mænd, som må betegnes som hele dette vældige bygningsværks planlæggere og skabere, HELGE VOLSØE og RAGNAR SPÄRCK (jfr. D.O.F.T. 59. 1965, p. 111), begge er gået bort, så kort tid efter at de begge kunne være med ved museets indvielse for dog ikke så længe siden.

Man må imidlertid nu ikke glemme, at der var knyttet store vanskeligheder til museets udvikling, som på mange måder kunne virke opslidende og kunne gøre VOLSØE træt og bitter. Mange, mange ting skulle der tages stilling til, mange ting kunne volde fortrædelighed eller bekymring, og man kan ikke afvise den tanke, at denne arbejdsbyrde har slidt på organismen og medført den hjertelidelse, som han faldt som offer for. Han påtog sig imidlertid den krævende opgave og førte den igen-

nem med en aldrig svigtende pligtfølelse og en usvigelig loyalitet mod alle dem, han i sit virke havde ansvaret for. Til slut blev det ham dog for meget, og han forsøgte at afkaste lænkerne. Han ønskede at udføre videnskabeligt arbejde igen i en roligere og mere afslappet atmosfære og søgte en ledig amanuensis-stilling ved Zoologisk Museums ornithologiske afdeling. Dette ville betyde en væsentlig indtægtsnedgang, og ansøgningen vakte derfor, som udtryk for de videnskabelige institutlederes umenneskelige administrationsarbejde, stor opsigt og kommenteredes livligt i pressen. Da man samtidigt påbegyndte en omordning af museets ledelsesforhold, indvilligede VOLSØE i endnu nogle år at vedblive som konstitueret museumsdirektør, mens hans amanuensis-stilling besattes med vikar. Hans altfor tidlige død fandt sted, inden han nåede at overtage den videnskabelige stilling, han så inderligt ønskede.

VOLSØE var i uddannelse som i lærergerning sammenlignende anatom, og hans videnskabelige produktion beskæftigede sig i væsentlig grad med krybdyrenes anatomi, således hans guldmedaljeafhandling i 1939 og hans doktordisputats i 1944 om hugormens kønsorganer. Der er dog ingen tvivl om, at han havde sine lykkeligste timer i selve naturen, de timer som efterhånden blev ham stedse sparsommere forundt. Han kom da også til at beskæftige sig med fuglene, især på hans landsted »Biholm«, med den skønne udsigt over Arresø, hvor mange af hans ornithologiske iagttagelser blev gjort. Først og fremmest fandt han dog sig selv under sine eksotiske ekspeditioner, ikke mindst hans langvarige ophold på De Kanariske Øer, hvor han fik inspirationen til et af sine mest vægtige og værdifulde ornithologiske arbejder.

Her i tidsskriftet har han berettet om en ny Solsort fra De Kanariske Øer (1949), en højst bemærkelsesværdig fugl, som han selv opdagede og indsamlede, og som han opkaldte efter sin hustru (*Turdus merula agnetae*). Samme år skrev han i D.O.F.T.

om iagttagelser over Grønsiskenens og Stiltitsens føde, samt om frøer som føde for Musvågen, begge yderst interessante og originale afhandlinger, baserede på iagttagelser gjorde på »Biholm«. I værket »Nordens Fugle i Farver« skrev han afsnittene om krager og værlinger, han var medredaktør af »Danmarks Natur« og han skulle i »Danmarks Dyreverden« have skrevet væsentlige afsnit om fuglene. Hans mest betydningsfulde ornithologiske arbejde er hans analyse af De Kanariske Øers træk- og ynglefugle, et resultat af hans ekspedition til disse øer 1947, anmeldt i D.O.F.T. 44, 1950, p. 250 og 50, 1956, p. 83. I disse tankevækkende og idérige arbejder har VOLSØ ikke blot behandlet de kanariske fugle, men har også ydet et meget vægtigt bidrag til forståelsen af de insulære fauners udvikling i det hele taget. De ofte indviklede problemer blev sat klart og letfatteligt op, og afhandlingerne har også sat sig betydelige spor i evolutionsforskningen. Desværre nåede VOLSØ ikke at bearbejde samlingerne fra Galathea Ekspeditionen (1951) og hans senere rejse til Nigeria og Cameroun, hvorunder han blandt mange andre spændende fugle fandt den nyligt opdagede *Kupeornis gilberti* SERLE.

Her må også nævnes hans mange anmeldelser til D.O.F.T., hvor de pågældende bøger ikke blot blev yderst sagkyndigt behandlede, men også i et velskrevet sprog, let og levende, ofte med en humorfyldt undertone.

Alle, der lærte VOLSØ at kende, kom til at sætte pris på ham, og han var i høj grad afholdt som leder af museet. Han vil længe blive husket for sin forståelse og venlighed, sin omhu for alle sine ansatte og deres problemer, sin retlinethed og retskaffenhed og for sit kammeratskab og sin humor. Han havde, som nævnt, den sjældne egenskab, at han satte noget ind for at hjælpe andre og kæmpe for deres ret. Af natur var han ret indesluttet, havde utvivlsomt også en vis hang til tungsind. Men i gode venners lag kunne han tømme sig og med muntert sind og charmerende oplagthed fortælle om sine mange oplevelser. Han var i det hele taget en glimrende selskabsmand, der ofte foldede sig ud i friske og fornøjelige taler. Han havde den glæde at kunne virke i nært samarbejde med sin hustru AGNETE, der også var knyttet til Zoologisk Museum, og i sine sidste år kunne han se sin søn PETER følge i sin faders fodspor og påbegyn- de det zoologiske studium.